

це виражено у гомосексуалів, а також у моделей і спортсменів. Однак на сьогоднішній день для більшості жінок турбота про власний тілесний вигляд залишається більш значущою проблемою, ніж для більшості сучасних чоловіків.

Важливо відмітити, що будь-яка людина формує свою першу думку про нового знайомого по його зовнішньому вигляду. Насамперед, перехожий зауважує в оточуючих людях те, що видно неозброєним поглядом: ставлення людини до себе (як людина стежить за собою і своїм зовнішнім виглядом), рівень її культури (як людина веде себе по відношенню до оточуючих людей, предметів), навіть настрої проходить повз людину.

Люди оцінюють це практично моментально, на рівні підсвідомості. Всім відомо, що перше враження про людину сильно впливає на розвиток відносин між цими людьми надалі. Перше враження можна викликати лише один раз, тому ми так намагаємося добре виглядати на вечірках, корпоративах та інших місцях, де можна зустріти незнайомих людей. Добре виглядати намагаються в основному жінки, хоча це не правило, а швидше тенденція, яка проявляється більш відкрито. Адже, жінки завжди були музами, а чоловіки добувачами і мисливцями.

Аналізуючи ставлення особистості до власної зовнішності на різних вікових етапах виявлено, вік від трьох до шести років – це безневинний і безхмарний період в житті. У цей час немає жодних проблем і турбот, дитина не замислюється про громадську думку по відношенню до себе. Вона вибирає собі кумирів не по зовнішньому вигляду, а по безпосередньому ставленню тієї чи іншої людини до себе. Далі йде період від семи до тринадцяти років. У цей час дитина йде перший раз в школу. На цей період припадає початок більш-менш дорослого та самостійного життя. Зараз у неї з'являються перші друзі-однолітки обох статей, значення зовнішності для неї набуває сенсу. Вперше вона починає замислюватися про себе, як про самостійну особистість. Зовнішність починає її хвилювати сильніше, так як вона знаходиться в суспільстві і зобов'язана виглядати відповідно. Але це в основному через вплив на дитину батьків. Вони намагаються прищепити своєму чаду акуратність, охайність, любов до порядку.

Потім йде великий проміжок життя 14-25 років. У цей період входить і підлітковий вік, і молодість. Це напевно самий складний період людського життя, хоча й самий яскравий, що запам'ятовується, несподіваний. У людини формується думка про себе, вона оцінює оточуючих, створює свої життєві принципи або ж відмовляється від них зовсім, йде переоцінка цінностей, загалом, відбуваються глобальні зміни в людині, як особистості. У цей період зовнішність надзвичайно важлива. Підліток дуже багато часу і сил приділяє своєму зовнішньому вигляду, він намагається виглядати ідеально. Це бажання цілком природне, адже зараз він починає цікавитися протилежною статтю. До кінця цього періоду, як правило, людина вже сформована і самостійна особистість, але увага до зовнішності не зменшується. І ця увага цілком усвідомлена, людина виявляє її самостійно, їй хочеться добре виглядати.

Наступний період 26-45 років. У цей час людина повністю стає самостійною і незалежною. Як правило, на цей етап приходиться народження дітей. У цей період жінки менше зацікнені на своїй зовнішності і зосереджують увагу на внутрішній світ людини. Увага до зовнішності знижується через те, що людина розуміє, як важливо бути самим собою, так як кар'єра і сім'я вже створені. До кінця цього етапу знову простежується посилення уваги до своєї зовнішності (криза середнього віку), але вона швидко закінчується.

Останній період від 45 років і до кінця життя. Увага до зовнішності мінімальна, так як у більшості людей велика родина, вдала кар'єра, вони знову починають жити тільки для себе. Послаблюються спроби привертати до себе увагу, тому що вже заслужили досить поваги.

Висновки. Таким чином, аналіз відмінностей у ступені задоволеності власною зовнішністю свідчить про наявність тенденції, згідно з якою у жінок порівняно з чоловіками більш виражене негативне ставлення до власної зовнішності. Саме така незадоволеність власною зовнішністю стимулює людину до фізичного розвитку і підтримки тіла в стані фізичної норми, проте істотної розбіжності між реальними та ідеальними для людини фізичними параметрами тягнуть за собою різноманітні негативні наслідки - від психологічного дискомфорту до фізичних порушень здоров'я.

Варто відмітити, що найбільшого значення зовнішності надають підлітки та молодь, ця увага зумовлена гормональною перебудовою організму, а також періодом становлення особистості. Найменше зовнішність хвилює маленьких дітей через відсутність досвіду спілкування, а також літніх людей, які просто не зацікнені на ній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белинская Е. П., Тихомандрицкая О. А. Социальная психология личности / Е.П. Белинская, О.А. Тихомандрицкая: Учебное пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 301 с.
2. Быховская И. М. «Homo Somatikos»: аксиология человеческого тела / И.М. Быховская. – М.: Эудиторіал УРСС, 2000. – 208 с.
3. Вулф Н. Миф о красоте. Как представления о красоте используются против женщин / Н.Вулф // Хрестоматия по курсу «Основы гендерных исследований». – М.: Московский Центр гендерных исследований, 2001. С. 281–287.
4. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб.: Питер, 1998. – 688 с.

Резюме. Стаття посвящена проблемам отношения женщины к своей внешности на разных возрастных этапах.

Ключевые слова: внешность, самовосприятие, комплексы, неудовлетворенность собственной внешностью.

Summary. This article is devoted to the problems of female to their appearance at different age stages.

Key words: appearance, self-perception, complexes, dissatisfaction own appearance.

УДК 159.9.01:376

О. КУРДИБАХА

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СПІЛКУВАННІ З ОДНОЛІТКАМИ

Резюме. У статті здійснений аналіз гендерної ідентичності особистості, розглянуто особливості формування гендерної ідентичності підлітків під час їхнього спілкуванні з однолітками.

Ключові слова: гендерна ідентичність, гендерна соціалізація, спілкування, підлітковий вік, гетеросоціальність.

Постановка проблеми. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях дедалі частіше розглядається процес формування особистості як представника певної статі, як носія тих якостей, що визначають зміст поведінки індивіда як чоловіка або жінки, хлопчика або дівчинки. Проблема формування гендерної ідентичності особистості є надзвичайно актуальною для сучасного суспільства, адже спотворені уявлення про гендерні ролі та поведінку стають перешкодою на шляху розвитку індивідуальності й особистісного потенціалу підростаючого покоління.

Підлітковий вік є особливо важливим у контексті проблеми нашого дослідження, так як саме у цьому віці відбувається становлення гендерної ідентичності, яка визначає подальший розвиток особистості. У цей період формуються гендерні якості, які стають основою формування гендерного типу особистості. У підлітковому віці закладаються такі основи, які в подальшому можуть змінюватись лише під дією надзвичайних впливів. Сьогоднішні підлітки живуть в умовах інтенсивної трансформації суспільства, яка здійснює сильний вплив на формування і розвиток їх особистості. Ці обставини потребують привертання уваги до проблеми формування особистості підлітків, зокрема до аналізу особливостей формування їх гендерної ідентичності як процесу, що регулюється соціально-нормативною системою культури суспільства.

Загальний аналіз досліджень з проблеми. У роботах відомих психологів Д.Ісаєва, В.Кагана, І.Кона, Я.Коломинського, М.Мелтсас, Т.Репіної, І.Романова та ін. досліджуються проблеми соціального аспекту в формуванні психологічної статі, формування гендерної ідентичності, гендерної поведінки, уявлень, цінностей [2; 3; 9; 10].

Проблемі гендерної ідентичності та ідентифікації присвячені праці сучасних вітчизняних дослідників Н.Городнової, Т.Говорун, О.Кікінежді, О.Петренко, Т.Юферевої та ін. [1; 6; 12]. Однак проблема особливостей формування гендерної ідентичності підлітків під час спілкування з однолітками на сьогодні досліджена недостатньо, тому саме її ми й обрали предметом дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості формування гендерної ідентичності підлітків визначаються загальними особливостями підліткової стадії соціалізації. Психологічні особливості підліткового віку у випадках, коли вони є особливо виразними, отримали назву “підліткового комплексу”, сутність якого визначає реакція групування з однолітками [5]. Саме вона визначає особливості формування гендерної ідентичності підлітків. Міжособистісні стосунки, які складаються в підліткових групах однолітків, сприяють усвідомленню своєї гендерної ролі. За Е.Еріксоном у підлітковому і юнацькому віці перед людиною стоїть завдання зрозуміти себе як представника певної статі і знайти відчуття близькості з іншою людиною [11]. Невдачі у досягненні цієї цілі можуть викликати плутанину в статевих ролях і замкненість, наслідком чого може статись порушення гендерної ідентичності. Набуття статевої зрілості підлітком приносить з собою нові почуття, відчуття причетності до своєї вікової групи, визначення свого місця серед однолітків. Підліткова група однолітків – це та форма включення індивідів в культуру суспільства, та модель засвоєння соціального досвіду, яка задовольняє потребу підлітків у переорієнтації з одного рівня спілкування на інший. Цей новий простір спілкування, який забезпечується в групі однолітків, сприяє формуванню зрілої, чітко визначеної гендерної ідентичності підлітків. Зрілість гендерної ідентичності виявляється перш за все у становленні гетеросоціальності.

Гетеросоціальність – це властивості особистості, на основі яких можливо задовольняти потреби в інтимному спілкуванні осіб обох статей. Набуття гетеросоціальності – це основна задача, яка вирішується в процесі формування гендерної ідентичності на підлітковій стадії статевої соціалізації. Вирішенню цієї задачі сприяє специфіка форми спілкування у підліткових групах однолітків, які є дуже важливим для підлітків джерелом інформації з питань статі, що не можуть замінити ні засоби масової інформації, ні навіть батьки. Роль однолітків в гендерній соціалізації велика. По-перше, в середовищі однолітків дитина випробовує себе як представника певної статі, вона, так би мовити, “обкатує” отримані в сім’ї гендерні стереотипи і корелює їх в самостійному, нерегламентованому дорослими спілкуванні. У групах однолітків гендерна поведінка стає одним з головних параметрів оцінки дитини, а звернення підліткової компанії перш за все до емоцій, а не до розуму, здійснює сильний виховний вплив. По-друге, з однолітками підліток має можливість обговорювати такі інтимні питання, про які він соромиться говорити з дорослими [7].

У підліткових групах механізм гендерної ідентифікації включається до групового контексту, тобто індивід ідентифікує себе з узагальненим стереотипом поведінкових і особистісних характеристик. Гендерна ідентифікація в підліткових групах виступає механізмом залучення індивіда до системи групових цінностей. Модель гендерної поведінки здебільшого вибирається підлітком не самостійно. Вона диктується тією групою, до якої належить підліток. Зразками наслідування стають найбільш “яскраві” з товаришів або кумири молодіжної моди. Хлопчики, які поводяться агресивно, можуть спочатку просто наслідувати героям телепередач, які вони бачили, а потім починають наслідувати один одному. Оскільки йдеться про засвоєння зразків поведінки, вироблених групою, то проблема гендерної ідентифікації підлітків стає тісно пов’язаною з конформністю та формами групових відносин загалом. Відповідність груп набуває виключно великого значення для підлітка, який тепер може виявляти істинно релігійне поклоніння перед прийнятими групою правилами і нормами. Тиск з боку однолітків набуває для дитини неподоланності. Ці суворі настановлення стосовно правил, конформності і гендерної сегрегації стають звичайними для взаємин дітей на початку раннього підліткового віку і не пом’якшуються до кінця підліткового – початку юнацького періоду.

У молодшому підлітковому віці групи однолітків майже завжди складаються з представників однієї статі, і для кожної статі характерні свої інтереси, вид занять і форми взаємодії. У молодшому підлітковому віці домінує потреба в гомонізації (тяжіння до утворення однорідних за статтю груп), яка реалізується в одностатевих групах. Дружба з дітьми тієї ж статі – дуже важлива фаза розвитку. У передпідлітковий період такі стосунки відіграють велику роль у формуванні особистості юної людини і наступних гетеросексуальних контактах. Здружившись з однолітком тієї ж самої статі, дитина цього віку розширює уявлення про своє Я і самостверджується.

Одночасно з актуалізацією стосунків між представниками однієї статі у підлітків починають виявлятися дружні стосунки між представниками протилежної статі. Поступово вони починають цікавитись не тільки власним розвитком, але й розвитком інших. Перед ними виникає все більше питань, які стосуються розвитку представників протилежної статі, пов’язаних зі статевою зрілістю, змінами, які з ними відбуваються. Фізична привабливість відіграє значну роль у перших контактах між статями і викликає занепокоєність підлітків своєю зовнішністю та чуттєвістю до її оцінки іншими. Це пов’язано з тим, що в підлітковому віці відбувається формування стійкого образу “Я”, визначення свого місця в житті і внутрішньої позиції, поява почуття своєї неповторності та індивідуальності. Підлітки належать до групи, яку соціологи називають маргінальною, тобто до міжкультурної, або такої, що перебуває на межі домінуючої культури, групи, члени якої виявляють підвищену потребу у відповідності. Під впливом фізіологічного дозрівання у підлітка в структуру нових соціальних ролей входить необхідність ідентифікації з певною статтю. Всі хлопчики і дівчатка оцінюють свої ознаки

мужності і жіночності. Потреба впевненості в нормальності свого розвитку набуває сили домінуючої ідеї. В результаті цього заострюється інтерес до своєї зовнішності. На ранніх етапах цей інтерес зосереджується скоріше на формуванні відповідного тілесного образу, ніж на еротичних почуттях або їх вираженні. У підлітковому віці діти починають розуміти, що існують різні типи людського тіла і різні його ідеали, у них формується досить чітке уявлення про тип свого тіла, його пропорції, гнучкість.

Інтерес до питань статі у підлітків зосереджений на змінах власного тіла. Занепокоєність підлітків своїм зовнішнім виглядом тісно пов'язана із гендерною ідентичністю. Від того, як складаються знання підлітка про себе, як формується переживання свого "Я" залежить формування гендерної ідентичності зокрема, а також багато з його майбутнього ставлення до себе, до оточуючих людей різних статей і взагалі до світу в цілому.

Велику роль у формуванні нових і більш зрілих стосунків з однолітками обох статей психологи відводять побаченням як певному рівню гетеросексуальної дружби. Формування гетеросоціальності, встановлення близькості з представниками іншої статі є однією з головних задач старшого підліткового періоду.

Отже, формування гендерної ідентичності у молодших підлітків відбувається більш успішно в одностатевих групах. У старшому підлітковому віці, коли потрібно сформувати гетеросоціальність особистості, формування гендерної ідентичності здійснюється більш успішно в різностатевих групах однолітків. Чим старшими стають підлітки, тим частіше компанія стає статевозмешаною. Цей тип взаємин – перший крок у навічнні того, як будувати стосунки з протилежною статтю. У цей період підлітки накопичують інформацію і досвід для формування базових настановлень стосовно гендерних ролей і сексуальної поведінки, не відчуваючи при цьому необхідності у занадто тісних стосунках з протилежною статтю.

Психологи, які займаються проблемами формування гендерної ідентичності, прагнуть створити таку модель її формування, яку можна було б використати в гендерному вихованні індивіда. У цьому плані цікаві роботи Джеймса Марша [4], який досліджував розвиток ідентичності у підлітків, виділяючи чотири основних її статуси: розмита ідентичність, передчасна ідентичність, мораторій і досягнута ідентичність. Ці статуси можуть вважатися також етапами формування ідентичності в підлітковому віці. Використовуючи модель Дж.Марша для аналізу особливостей формування гендерної ідентичності, можна побачити, що зріла ідентичність, яка визначається перш за все сформованою гетеросоціальністю, спирається на життєвий досвід спілкування підлітків з однолітками. Не пройшовши певного життєвого шляху пошуків, експериментування, тобто не маючи того багатогранного життєвого досвіду, яким визначається реальне життя підлітка, неможливо сформувати зрілу гендерну ідентичність.

Досягнута, або зріла гендерна ідентичність – це стабільне визначення себе як особистості певної статі на основі прийняття своїх людських якостей такими, які вони є, з усіма здібностями, можливостями і вадами. Зріла гендерна ідентичність – це досягнення статусу чоловіка або жінки через влітання в особистісний досвід багатого досвіду людства.

Статуси гендерної ідентичності змінюються в такій послідовності.

Для раннього підліткового віку характерною є розмита гендерна ідентичність. Це означає, що підліток ще не пережив період пошуків, розглядання варіантів статевої поведінки, не пройшов через процес переоцінки статевої поведінки і не вибрав для себе гендерну роль або певні норми гендерної поведінки. Передчасна, або дострокова гендерна ідентичність має місце тоді, коли підліток вибрав для себе гендерну роль, не пройшовши стадії розмитої ідентичності. Індивід зробив вибір стосовно норм статевої поведінки, але цей вибір був здійснений не в результаті самостійного пошуку, а під сильним тиском зовнішнього впливу. Найчастіше це відбувається через ідентифікацію дитини з батьками однієї з нею статі. За результатами досліджень, підлітки з достроковою ідентичністю мають сильні емоційні зв'язки в сім'ї [8, с.242].

Досягнута, або зріла гендерна ідентичність – це статус тих молодих людей, які пережили період пошуків ідентичності і вибрали певний варіант розвитку. Досягнення гендерної ідентичності означає самосприйняття, стабільне визначення себе як чоловіка або жінки, в результаті чого досягається внутрішня гармонія і адекватна самооцінка. Як свідчать дослідження, лише деякі учні досягають зрілої ідентичності до моменту закінчення школи. Проживання вдома, обмежений досвід не сприяють її набуттю [8].

Статуси гендерної ідентичності не завжди змінюють один одного у відповідності з описаною вище послідовністю. Така послідовність допускає декілька варіантів відхилення. По-перше, значна кількість індивідів вступає в період юності в статусі розмитої ідентичності, деякі з них так в ньому і залишаються. По-друге, деякі молоді люди взагалі не досягають зрілої ідентичності. По-третє, іноді ті люди, що досягли зрілої ідентичності, регресують і повертаються до більш низьких статусів. Індивіди можуть проходити через деякі етапи розвитку ідентичності більше одного разу в житті.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, проблема формування гендерної ідентичності у підлітковому віці має багато аспектів, зокрема такий, що пов'язаний з особливостями спілкування з однолітками. Спілкування з однолітками як фактор гендерної соціалізації особистості постійно знаходиться в стані внутрішньої динаміки і в різних соціальних ситуаціях завжди має певну новину і актуальність. Без широкого і постійно триваючого вивчення підліткової групи як фактора формування гендерної ідентичності особистості неможливо розробляти методи диференційованого підходу до виховання дітей різної статі, до формування у них основ таких якостей, як мужність і жіночність, що необхідні людині для нормальної життєдіяльності. Серед перспектив подальших досліджень на увагу заслуговує питання з'ясування ступеню можливих негативних наслідків явищ "фемінізації" хлопчиків і проявів маскулітності у дівчаток підліткового віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городнова Н.М. Психокорекція статевої ідентифікації підлітків / Н.М. Городнова // Наука і освіта. – 2004. – №3. – Спецвипуск. – С.36-39.
2. Каган В.Е. Стереотипи мужественности-женственности и "образ Я" у подростков / В.Е.Каган // Вопросы психологии. – 1989. – №3. – С. 53-62.
3. Кон И.С. В поисках себя. Личность и ее самосознание / И.С.Кон. – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
4. Крайг Г. Психология развития / Г.Крайг. – СПб.: Питер, 2000. – 992с.
5. Личко А.Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков / А.Е.Личко. Изд. 2-е доп. и перераб. – Л.: Медицина, 1983. – 256 с.
6. Петренко О.Б. Проблема статевої ідентифікації особистості у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського / О.Б.Петренко. – Рівне: РДГУ, видавець Олег Зень, 2008. – 191 с.

7. Психология современного подростка / Под ред. Д.И. Фельдштейна. – М.: Педагогика, 1987. – 240 с.
8. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста / Ф.Райс. – СПб.: Питер, 2000. – 624 с.
9. Репина Т.А. Анализ теорий полоролевой социализации в современной западной психологии / Т.А.Репина // Вопросы психологии. – 1987. – №2. – С. 158-165.
10. Романов И.В. Особенности половой идентичности подростков /И.В.Романов // Вопросы психологии. – 1997. – №4. – С. 39-47.
11. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э.Эриксон: Пер. с англ. / Общ. ред. и пред. А.В. Толстых. – М.: Прогресс, 1996. – 341 с.
12. Юферева Т.И. Образы мужчин и женщин в сознании подростков / Т.И.Юферева // Вопросы психологии. – 1985. – №3. – С. 84-90.

Резюме. В статье осуществлен анализ гендерной идентичности личности, рассмотрены особенности формирования гендерной идентичности подростков во время их общения со сверстниками.

Ключевые слова: гендерная идентичность, гендерная социализация, общение, подростковый возраст, гетеросоциальность.

Summary. In article the analysis of gender identity of the person is carried out, features of formation of gender identity of teenagers are considered during their dialogue with contemporaries.

Key words: gender identity, gender socialization, dialogue, teenage age, a heterosociality.

УДК [159.923:378.14] – 058.55

Г.О.ЛУЦИК

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ПРАВОПОРУШНИКАМИ

Резюме. В статті проаналізовано індивідуальний підхід до роботи з неповнолітніми правопорушниками, дається оцінка основним методам їх навчання та розглядається специфіка підготовки студентів до роботи з ними.

Ключові слова: неповнолітні правопорушники, методи роботи, індивідуальний підхід.

Постановка проблеми. Протягом останніх років в Україні все більше уваги приділяється питанню підліткової злочинності, необхідності перевиховання правопорушників та запобігання злочинності серед неповнолітніх.

Чимало дослідників погоджуються із думкою, що для вирішення проблем злочинності серед дітей потрібно передусім розглядати причини скоєння правопорушень. Соціолог та антрополог Джон Брейтуейт на основі міжнародного дослідження визначив найбільш поширені фактори, що впливають на вчинення злочинів неповнолітніми. До них відносять: економічний спад у країні; постійні конфлікти між батьками, а також ситуації, в яких дитина стає свідком домашнього насильства; відсутність одного або обох батьків та, так зване, соціальне сирітство, коли батьки не приділяють уваги вихованню дитини; погана поведінка у школі, яка стає основою асоціальної, і, в подальшому, кримінальної поведінки [2].

Метою нашої статті є аналіз основних причин скоєння правопорушень неповнолітніми, визначення основних методів роботи з ними та вироблення на основі цих знань стратегії підготовки студентів відповідних спеціальностей до роботи з ними.

Пенітенціарна психологія на сучасному етапі розвитку має багато перспектив. Внутрішній світ людини, її бажання та цінності стають проблемою для дослідження багатьма категоріями вчених. Тому, власне робота з неповнолітніми правопорушниками, які свого часу отримали складний життєвий урок і прагнуть знайти своє місце у складному світі людських стосунків є досить актуальним для підготовки спеціалістів-психологів.

Об'єкт дослідження – організація соціально-виховної роботи з неповнолітніми злочинцями, індивідуальний підхід до вибору методів навчання.

Предметом нашої статті є процес оволодіння студентами навиків роботи з неповнолітніми злочинцями.

У психолого-педагогічному аспекті ця проблема розглядалася низкою вчених і зводиться до вивчення профілактики правопорушень неповнолітніх (М.Аванесов, Ю.Александров, І.Дегтярьов, Т.Лихолат, В.Оржеховська, А.Селецький, В.Тарарухін, А.Тарас, А.Харшак), методики виховання важковиховуваних підлітків (В.Баженов, З.Зайцева, Р.Оганесян, М.Фетюхін, М.Фіцула), перевиховання неповнолітніх злочинців в умовах виховної колонії (І.Башкатов, П.Вівчар, В.Кривуша, В.Кудрявцев, Г.Потанін, В.Синьов, М. Фіцула), антинаркового виховання неповнолітніх (Н.Максимова, М.Окаринський, В.Оржеховська).

Якщо аналізувати психологію скоєння правопорушень неповнолітніми, то все можна звести до єдиної причини, а саме: відсутність підтримки дитини з боку родини, школи або громади загалом. До схожого висновку прийшов норвезький кримінолог Нільс Крісті. У книзі "Щільність суспільства" вчений зазначив, що правоохоронні органи держави не спроможні контролювати рівень злочинності; єдине, що є дієвим джерелом контролю над злочинністю, - це ставлення громадськості та суспільства до цього соціального явища [1, 13].

Крім того, дана проблема цікавить також і педагогіку. Ще А.С. Макаренко акцентував увагу на необхідності виробити індивідуальну стратегію у вихованні важковиховуваних підлітків, виробити програму їх навчання і перевиховання, враховуючи ступінь їх деформації, попередній життєвий досвід та теперішні прагнення і вподобання. Важливу роль у перевихованні правопорушників А.Макаренко відводить колективу, в якому підліток отримує суспільний досвід та пристосовується до тих правил, за яким живуть всі члени колективу [11].

Студенти повинні усвідомити те, що в майбутньому, працюючи з неповнолітніми правопорушниками, вони мають добре знати особливості їх характеру та специфіку побудови взаємин з даною категорією осіб. Характерною ознакою цих підлітків є те, що їх поведінка та ціннісні орієнтації певним чином відхилені від норми, їм притаманні такі риси характеру як агресивність та озлобленість до світу. І не можна звинувачувати лише їх самих у такому баченні картини світу та побудові взаємин. Адже, як було сказано вище, значний вплив на внутрішній світ цих підлітків зробило саме суспільство.